

Identifying the Aggressive Financial Reporting of Firms¹

Saeedeh Peyvandi², Mohammad Hossein Ghaemi³,
Abbas Ali Daryaei⁴

Received: 2022/03/06

Accepted: 2022/08/11

Research Paper

Abstract

Aggressive financial reporting is the opposite of conservative financial reporting, which means using a low degree of conservatism in preparing financial statements. In these types of reports, there is a tendency to spread good news and keep bad ones. The purpose of this study, which was conducted by survey method, is to identify the aggressive financial reporting of firms. In order to achieve the above purpose, the indicators of this type of reports were prepared by conducting interviews with experts in the accounting and auditing profession and then the validity of the indicators was examined through a questionnaire and structural equation modeling and second-order confirmatory factor analysis in PLS software. The questionnaire was distributed among the members of the Iranian Association of Financial Managers. The number of questionnaires collected after removing incomplete questionnaires is 161. Findings showed that aggressive financial reporting indicators (the existence of misstatement, unresolved misstatement in different years, lack of provisions, negative annual adjustments, unusual changes in sales, fraud, CEO changes, executive compensation, production of non-essential goods and monopoly firms) have sufficient validity. The final model (measurement, structural and general) also has a good fit.

Keyword: Aggressive Financial Reporting, Conservatism, Earnings Management.

JEL Classification: M41, M42.

1. DOI: 10.22051/JERA.2021.33919.2759

2. Ph.D. Student, Department of Accounting, Faculty of Social Sciences, International Imam Khomeini University, Qazvin, Iran. (Speyvandi1369@yahoo.com).

3. Associate Professor, Department of Accounting, Faculty of Social Sciences, International Imam Khomeini University, Qazvin, Iran. (Corresponding Author). (ghaemi_d@yahoo.com).

4. Assistant Professor, Department of Accounting, Faculty of Social Sciences, International Imam Khomeini University, Qazvin, Iran. (alidaryaii@yahoo.com).

شناسایی گزارش های مالی جسورانه شرکت ها^۱

سعیده پیوندی^۲، محمدحسین قائمی^۳، عباسعلی دریائی^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۲۰

مقاله پژوهشی

چکیده

گزارش های مالی جسورانه در مقابل گزارش های مالی محافظه کارانه قرار دارد و مفهوم آن، به کارگیری درجه پایینی از محافظه کاری در تهیه صورت های مالی است. در این نوع گزارش ها، تمایل به انتشار اخبار خوب و نگهداری اخبار بد وجود دارد. هدف پژوهش حاضر که به روش پیمایشی انجام شده است، شناسایی گزارش های مالی جسورانه شرکت ها می باشد. جهت دستیابی به هدف فوق، شاخص های این نوع گزارش از طریق انجام مصاحبه با صاحب نظران حرفه حسابداری و حسابرسی تهیه و سپس اعتبارسنجی آن، از طریق پرسشنامه و تحلیل عاملی تاییدی مرتبه دوم در نرم افزار پی ال اس انجام گردید. توزیع پرسشنامه در بین اعضای انجمن مدیران مالی ایران انجام شده است. تعداد پرسشنامه های جمع آوری شده پس از حذف پرسشنامه های ناقص ۱۶۱ مورد می باشد. یافته ها نشان داد ده مورد از شاخص های گزارشگری مالی جسورانه شامل تحریف، تحریف های برطرف نشده در سال های مختلف، عدم ذخیره گیری، تعدیلات سنواتی منفی، تغییرات غیرعادی و فاحش در فروش، تقلب، تغییر مداوم هیئت مدیره، پاداش مدیران، تولید کالاهای غیراساسی و نیز شرکت های انحصاری اعتبار کافی دارد و مدل نهایی (مدل اندازه گیری، ساختاری و کلی) برازش مطلوبی دارد.

واژه های کلیدی: گزارش های مالی جسورانه، محافظه کاری، مدیریت سود.

طبقه بندی موضوعی: M41، M42.

DOI: 10.22051/JERA.2021.33919.2759

۲. دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه بین المللی امام خمینی، قزوین، ایران.

(speyvandi1369@yahoo.com). (مقاله مستخرج از رساله دکتری است).

۳. دانشیار، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه بین المللی امام خمینی، قزوین، ایران. (نویسنده مسئول). (ghaemi_d@yahoo.com).

۴. استادیار، گروه حسابداری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه بین المللی امام خمینی، قزوین، ایران. (alidaryai@yahoo.com).

https://jera.alzahra.ac.ir

مقدمه

گزارش‌هایی جسورانه^۱ است که در آن سطح پایینی از محافظه‌کاری به کار رفته باشد. در این گزارش‌ها، انگیزه‌های غیراخلاقی وجود داشته و در جهت منافع شخصی تهیه می‌شود. گزارش‌های جسورانه معادل مدیریت سود افزایشی^۲ است، یعنی مدیریت سودی که منجر به افزایش سود می‌شود (راشماواتی و مارتانی^۳، ۲۰۱۷). اگر در شرکت‌ها از ارائه اخبار بد خودداری و در انتشار اخبار خوب تسریع شود بیان می‌شود که گزارش‌های شرکت به صورت جسورانه و با محافظه‌کاری پایین بوده است که این موضوع در نهایت منجر به تاخیر در شناسایی زیان‌ها و تسریع در شناسایی سودها در صورت‌های مالى می‌شود. بنابراین شفافیت اطلاعاتی شرکت کاهش یافته و انگیزه وی برای جمع‌آوری اطلاعات نیز کاهش می‌یابد. در نتیجه سرمایه‌گذار نمی‌تواند قیمت سهام را به درستی تعیین نماید (یو و همکاران، ۲۰۱۳). سایر ذی‌نفعان نیز که به نحوی از این اطلاعات نادرست استفاده می‌نمایند، آسیب خواهند دید. لذا با توجه به تأثیری که گزارش‌های جسورانه بر تصمیمات استفاده‌کنندگان دارد، شناسایی شرکت‌هایی که این نوع گزارش‌ها را ارائه می‌نمایند از اهمیت خاصی برخوردار است. بنابراین هدف اصلی این پژوهش، شناسایی گزارش‌های مالى جسورانه شرکت‌ها می‌باشد. جهت دستیابی به هدف فوق، شاخص‌هایی تعریف شده و مورد بررسی قرار گرفت. شاخص‌ها، نشانه‌های عینی، قابل شناسایی و قابل اندازه‌گیری ابعاد مفهوم هستند، هم‌چنین وجود یک پدیده را نمایان کرده و مشخص‌کننده آن می‌باشد (کیوی و لوک وان، ۱۳۸۷).

مطالعه پژوهش‌های داخلی و خارجی انجام شده نشان می‌دهد، از شاخص‌های مدیریت سود، مدیریت سود افزایشی، متضاد محافظه‌کاری و تجدیدارائه^۴ جهت شناسایی گزارش‌های جسورانه استفاده شده است. اما اختلاف نظرهایی در خصوص شاخص‌های فوق وجود دارد. برای مثال راشماواتی و مارتانی (۲۰۱۷) که در پژوهش خود از شاخص مدیریت سود افزایشی استفاده نموده‌اند، استدلال کرده‌اند که گزارش‌های مالى جسورانه به عنوان استفاده نادرست مدیر از اقلام تعهدی اختیاری جهت گزارش کردن درآمدهای مالى بالاتر می‌باشد و این همان تعریف مدیریت سود افزایشی است. جسورانه بودن همان بخش ناسالم مدیریت سود می‌باشد. در حالی که در مقاله عبدالمجید و همکاران^۵ (۲۰۱۳)، مدیریت سود و نه مدیریت سود افزایشی

1. Aggressive
2. Upward earnings management
3. Rachmawati & Martani
4. Restatements
5. Abdel-Meguid et al.

معادل گزارش‌های مالی جسورانه در نظر گرفته شده است. از دیدگاه آن‌ها هرگونه استفاده مدیر از اقلام تعهدی اختیاری بیانگر جسورانه بودن گزارش‌ها است که این موضوع نمایانگر مدیریت سود انجام شده در واحد تجاری می‌باشد.

علیرغم اهمیت موضوع جسورانه بودن گزارش‌ها و اثرات نامطلوب آن بر تصمیمات استفاده‌کنندگان، پژوهش‌های محدودی در خصوص جسورانه بودن گزارش‌ها و شاخص‌های آن انجام شده و درباره آن شاخص‌ها نیز اختلاف نظر وجود دارد. این پژوهش به دنبال شناسایی شاخص‌های جدیدی درباره گزارش‌های جسورانه و نیز اعتبارسنجی آن‌ها می‌باشد. در این پژوهش از طریق مصاحبه با مدیران ارشد حسابرسی و مدیران مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار با داشتن حداقل ۵ سال سابقه کار، شاخص‌ها شناسایی شده و پس از تدوین گزاره‌های مربوطه، پرسشنامه تهیه شد و بین اعضای انجمن مدیران مالی ایران توزیع گردید. اعتبار شاخص‌ها از طریق مدل‌سازی معادلات ساختاری و تحلیل عاملی تاییدی مرتبه دوم در نرم‌افزار پی ال اس مورد بررسی قرار گرفت.

مبانی نظری و توسعه فرضیه‌های پژوهش

گزارش‌های مالی جسورانه به عنوان گزارش‌های مالی تعریف می‌شود که مدیران به منظور دستیابی به اهداف خود از طریق استانداردهای حسابداری سعی بر رعایت شکل معامله داشته و به محتوای معامله توجهی نمی‌کنند. در صورتی که حسابرسان نیز تأکید اصلی شان بر رعایت قواعد باشد و در معاملات به موضوع رجحان محتوا بر شکل توجهی نکنند، این موضوع نیز موجب می‌شود که مدیران از رفتار فرصت طلبانه ناشی از استانداردهای حسابداری جهت رسیدن به اهداف خود استفاده نمایند و گزارش‌های مالی را به صورت جسورانه تهیه کنند (علی احمدی و سروش یار، ۱۳۹۵). برخی از پژوهشگران بر این استدلال هستند که تصمیمات مدیران به ویژگی‌های شخصیتی آن‌ها بستگی دارد (قدرتی زوارم و همکاران، ۱۳۹۸)، برای مثال با افزایش خودشیفتگی در مدیران، تمایل به انتخاب استراتژی‌های تهاجمی و جسورانه افزایش می‌یابد (بشیری‌منش و همکاران، ۱۴۰۰). هدف مدیریت از ارائه این گزارش‌ها، مطلوب نشان دادن وضعیت شرکت به صورت غیرواقعی است. مدیر مسئولیت پاسخگویی را برعهده دارد و از طرف دیگر، فشارهای بازار سرمایه موجب می‌شود مدیر از اختیارات خود استفاده نموده و اخبار بد را به تاخیر اندازد و اخبار خوب را با سرعت بیشتری منعکس نماید. شناسایی این

گزارش‌ها به دليل اثرگذاري آن‌ها بر تصميمات استفاده‌کنندگان از اهميت خاصى برخوردار است. در پژوهش‌هاى داخلى و خارجى انجام شده، در مجموع از مديريت سود، مديريت سود افزايشى، متضاد محافظه‌كارى و تجديدارائه به عنوان شاخص‌هاى گزارشگرى مالى جسورانه استفاده گرديده است. در خصوص هر شاخص، جديدترين مقالات چاپ شده كه تناسب بيشترى با موضوع داشته انتخاب شده و در جدول زير ارائه شده است.

جدول ۱. خلاصه پژوهش‌هاى انجام شده

ردیف	عنوان مقاله	نویسنده (سال)	شاخص
۱	بررسی سطح انطباق مالیات دفتري بر رابطه بين گزارشگرى مالياتى جسورانه و گزارشگرى مالى جسورانه	راشماواتى و مارتانى (۲۰۱۷)	گزارشگرى مالى جسورانه
۲	گزارش‌هاى جسورانه، حمايت از سرمايه‌گذاران و آگاهى بخشى قيمت سهام: شواهدى از شركت‌هاى چينى	يو و همكاران (۲۰۱۳)	محافظه‌كارى
۳	آيا وضعيت مقامات مرتبط با جسورانه بودن گزارش‌هاى مالى است؟	پاتلى و پدرينى (۲۰۱۵)	تجدیدارائه
۴	استقلال حسابرس، حاکمیت شركتى، و گزارش مالى جسورانه: تحليل‌هاى تجربى	عبدالمجيد و همكاران (۲۰۱۳)	مديريت سود
۵	آيا روش‌هاى ريسك شركت نشان‌دهنده گزارشگرى جسورانه مى‌باشد؟	فرانگ و همكاران (۲۰۱۸)	مديريت سود
۶	سود تحقق نيافته، سود تقسيمى و گزارشگرى جسورانه: بررسى ارزش شركت‌ها در عصر ارزش منصفانه	چن و گاويس (۲۰۱۶)	مديريت سود

در پژوهش يو و همكاران (۲۰۱۳)، از متضاد محافظه‌كارى به عنوان شاخصى جهت بررسى جسورانه بودن گزارش‌ها استفاده گرديد. در مفاهيم نظري گزارشگرى مالى ايران، محافظه‌كارى يعنى: "كاربرد درجه‌اى از مراقبت كه در اعمال قضاوت براى برآورد در موقعيت ابهام مورد نياز است به گونه‌اى كه درآمدها يا دارايى‌ها بيشتر از واقع و هزینه‌ها يا بدهى‌ها كم‌تر از واقع ارائه نشود". محافظه‌كارى به دو نوع شرطى و غير شرطى تقسيم شده است. محافظه‌كارى غير شرطى در زمان شناسايى اوليه انجام مى‌گيرد. محافظه‌كارى شرطى براى تسريع در شناسايى زيان‌ها و شناسايى با تاخير سودها به كار مى‌رود و خنثى كردن تمايل مديران براى انتشار اطلاعات مساعد در شرايطى است كه رويداد نامساعد رخ داده باشد (قائمى و همكاران، ۱۳۹۳). در

محافظه کاری، درآمدها و دارایی‌ها بیشتر از واقع و هزینه‌ها یا بدهی‌ها کم‌تر از واقع ارائه نمی‌شود (هیئت تدوین استانداردهای حسابداری ایران، ۱۳۸۳). اما در گزارش‌های جسورانه، درجه پایینی از محافظه کاری در تهیه صورت‌های مالی، به کار گرفته شده است که به نوعی انحراف از واقعیت‌ها است و درآمدها و دارایی‌ها به صورت غیرواقعی بیشتر نشان داده می‌شود تا سود افزایش یابد. لذا شاخص محافظه کاری نقطه مقابل جسورانه بودن است (یو و همکاران، ۲۰۱۳). مدیریت سود زمانی رخ می‌دهد که مدیران، از قضاوت‌های خود در گزارش‌های مالی استفاده نمایند تا گزارش‌های مالی خود را تغییر دهند و در برخی موارد این موضوع در جهت گمراه کردن ذینفعان در خصوص عملکرد اقتصادی شرکت انجام می‌گیرد، در حالی که مدیریت سود افزایشی، مدیریت سودی است که منجر به افزایش سود می‌شود. عبدالمجید و همکاران (۲۰۱۳)، علت استفاده از شاخص مدیریت سود را استفاده مدیران از اقلام تعهدی اختیاری می‌دانند که بیانگر جسورانه بودن گزارش‌ها است. زیرا مدیریت سود، نوعی اقدام آگاهانه با هدف طبیعی نشان دادن سود شرکت به یک سطح مطلوب است. استدلال در خصوص استفاده از شاخص مدیریت سود افزایشی در پژوهش‌ها این است که گزارش‌های مالی جسورانه به عنوان استفاده نادرست مدیران از اقلام تعهدی اختیاری جهت گزارش کردن درآمدهای مالی بالاتر می‌باشد و این همان تعریف مدیریت سود افزایشی است.

تجدید ارائه صورت‌های مالی به معنی ارائه مجدد اطلاعات مالی سال گذشته به منظور اصلاح اطلاعات نادرست یا افزایش قابلیت مقایسه می‌باشد. زمانی که اشتباهات محاسباتی، اشتباهات در رویه‌ها و یا تفسیر نادرست واقعیت‌ها وجود داشته باشد تجدید ارائه انجام می‌شود. پاتلی و پدرینی (۲۰۱۵) بیان نمودند گزارش‌های مالی جسورانه، گزارش‌های مالی است که در نهایت منجر به تجدید ارائه می‌شود. آن‌ها از تجدید ارائه به عنوان شاخصی از جسورانه بودن گزارش‌ها استفاده نمودند تا احتمال بی‌نظمی و نادرستی در گزارش‌ها مشخص شود. استدلال آن‌ها در استفاده از شاخص فوق، بررسی لیست جامعی از عوامل تعیین‌کننده گزارش‌های مالی جسورانه از جمله کیفیت اقلام تعهدی، عملکرد حسابداری، معیارهای غیرمالی و اقلام خارج از ترازنامه می‌باشد.

فرانک و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی با عنوان "آیا روش‌های ریسک شرکت نشان‌دهنده گزارشگری جسورانه می‌باشد" به بررسی ریسک در شرکت‌ها و ارتباط آن با گزارشگری جسورانه پرداختند. آن‌ها گزارشگری جسورانه را به عنوان ترکیبی از گزارشگری مالی جسورانه

و گزارش‌گرى مالياتى جسورانه تعريف نمودند. منظور از گزارش‌گرى مالى جسورانه، استفاده مدير از اقلام تعهدى اختيارى جهت گزارش كردن سود مالى بالاتر و منظور از گزارش‌گرى مالياتى جسورانه، استفاده از استراتژى اجتناب مالياتى جهت کاهش سود مشمول ماليات مى‌باشد. رابطه فوق در دو مرحله قبل از تصويب قانون ساربنز آكسلى طى سال‌هاى ۱۹۹۴ لغايت ۲۰۰۰ و بعد از تصويب، طى سال‌هاى ۲۰۰۳ لغايت ۲۰۰۷ مورد بررسى قرار گرفت. نتايج نشان داد، بين ريسك و جسورانه بودن گزارش‌ها رابطه مثبتى وجود دارد. اين رابطه مثبت، پس از تصويب قانون ساربنز آكسلى و با افزايش نظارت‌ها کاهش پيدا كرد.

چن و گاويس (۲۰۱۶) تحقيقاتى با عنوان "سود تحقق نيافته، سود تقسيمى و گزارش‌گرى جسورانه: بررسى ارزش شركت‌ها در عصر ارزش منصفانه" را انجام دادند. آن‌ها از مديريت سود (مدل تعديل شده جونز) جهت بررسى جسورانه بودن گزارش‌ها استفاده نمودند. سال‌هاى ۲۰۰۱ لغايت ۲۰۰۶ به عنوان سال‌هاى قبل از پذيرش استانداردهاى بين‌المللى گزارش‌گرى مالى و سال‌هاى ۲۰۰۷ لغايت ۲۰۱۲ به عنوان سال‌هاى پس از پذيرش استانداردها انتخاب گرديد. نتايج نشان داد پرداخت‌هاى سود از محل سود تحقق نيافته منجر به جسورانه شدن رفتارهاى گزارش‌گرى مالى و مالياتى خواهد شد و تقسيم سود از محل سود تحقق نيافته در دوره پس از پذيرش افزايش يافته است.

مطالعه پيشينه تجربى نشان مى‌دهد متضاد محافظه‌كارى، مديريت سود، مديريت سود افزايشى و تجديدارائه از پركاربردترين شاخص‌هاى گزارش‌گرى مالى جسورانه مى‌باشد. اما اختلاف نظرهايى در اين شاخص‌ها وجود دارد. در پژوهش‌هاى انجام شده عمدتاً اثر فاكورهاى مختلفى مانند ويژگى‌هاى عملياتى و راهبرى شركت بر گزارش‌هاى جسورانه مورد بررسى قرار گرفته است. با توجه به موارد ذكر شده و نيز تعداد كم شاخص‌ها جهت بررسى جسورانه بودن و اختلاف نظر در خصوص برخى از آن‌ها و مهم بودن شناسايى شركت‌هايى كه اين نوع گزارش‌ها را ارائه مى‌نمايند به دليل اثرگذارى آن‌ها بر تصميمات استفاده‌كنندگان، هدف از پژوهش حاضر، شناسايى شاخص‌هاى ديگرى از اين نوع گزارش‌ها از طريق مصاحبه با صاحب‌نظران حرفه حسابدارى و حسابرسى و نيز بررسى اعتبار آن‌ها از طريق پرسشنامه مى‌باشد.

با توجه به آنچه در بخش‌هاى قبل بيان گرديد و شاخص‌هايى كه از طريق مصاحبه به دست آمد، پرسش اصلى زير مطرح مى‌گردد:

— براى شناسايى گزارش‌هاى مالى جسورانه کدام شاخص‌ها مناسب است؟

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نوع ترکیبی اکتشافی می‌باشد و به نوعی پژوهش پیمایشی محسوب می‌شود. در مرحله اول، متن مصاحبه آماده شد و سپس جهت تعیین مصاحبه‌شونده‌ها از نمونه‌گیری هدفمند استفاده گردید. این نوع از نمونه‌گیری شامل انتخاب واحدها یا مورد‌های پژوهش بر اساس هدف پژوهش است (تدلی و تشکری، ۲۰۰۹). بنابراین نفر اول برای مصاحبه بر اساس هدف پژوهش از بین مدیران ارشد حسابرسی و مدیران مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار با داشتن حداقل پنج سال سابقه کار انتخاب گردید و پس از هماهنگی لازم، مصاحبه انجام شد. در این پژوهش از نمونه‌گیری ارجاعی زنجیره‌ای (نوعی از نمونه‌گیری هدفمند) استفاده گردید و شخص اولی که با وی مصاحبه انجام شد، شخص دیگری که نسبت به موضوع و زمینه مورد مطالعه آگاهی داشت را معرفی نمود و به همین ترتیب اشخاص دیگری برای مصاحبه پیشنهاد شدند. مصاحبه از نوع مصاحبه نیمه ساختار یافته بود که در آن هم پرسش وجود داشت و هم توضیحات فرد خبره شنیده شد. ابتدا هدف پژوهش ذکر شده و سپس پرسش‌های تدوین شده بیان گردید و پرسش‌های دیگری نیز در طی فرآیند مصاحبه ذکر شد. هنگامی که مصاحبه‌ها به حد اشباع رسید و گزاره جدیدی استخراج نشد، مصاحبه‌ها پایان یافت که در مجموع با تعداد دوازده نفر مصاحبه انجام گردید.

جهت بررسی و اعتبارسنجی شاخص‌های به دست آمده از مصاحبه، در مرحله دوم پرسشنامه‌ای طراحی گردید. پرسشنامه طراحی شده از دو بخش تشکیل شده است که بخش اول مربوط به اطلاعات فردی تکمیل‌کنندگان بوده و بخش دوم پرسش‌ها مربوط به شاخص‌های گزارشگری مالی جسورانه می‌باشد. به هر پرسش پرسشنامه از ۱ (کاملاً مخالف) تا ۵ (کاملاً موافق) مطابق طیف لیکرت یک عدد تخصیص یافت. روایی پرسشنامه که نشان‌دهنده توانایی ابزار مورد نظر در اندازه‌گیری صفتی است که آزمون برای اندازه‌گیری آن ساخته شده است از طریق مصاحبه با صاحب‌نظران و پایایی که نشان‌دهنده دقت، اعتمادپذیری و ثبات نتایج است از طریق ضریب آلفای کرونباخ بررسی می‌گردد که ضریب بالاتر از ۰/۷ نشان‌دهنده پایایی می‌باشد (داوری و رضازاده، ۱۳۹۶). پرسشنامه به روش نمونه‌گیری در دسترس در اختیار ۱۳ نفر از مدیران ارشد حسابرسی و مدیران مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار با داشتن حداقل ۵ سال سابقه کار قرار گرفت و نظرات آن‌ها جمع‌آوری و اعمال گردید. هم‌چنین برای تأیید پایایی پرسشنامه به روش نمونه‌گیری در دسترس بین ۴۰ نفر از افراد مذکور از طریق پست

الکترونیک توزیع گردید که ۳۰ پرسشنامه بازگشت شد. اطلاعات در نرم‌افزار اس پی اس اس وارد شد و در نهایت ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۷۸۸ به دست آمد.

لینک پرسشنامه تایید شده جهت اجرای آنلاین پرسشنامه آماده گردید. اعضای انجمن مدیران مالی ایران به عنوان جامعه مخاطبین پرسشنامه انتخاب شدند. با توجه به مشخص بودن تعداد جامعه آماری (۹۴۳ نفر) و اطلاعات تماس آن‌ها، لینک پرسشنامه پس از تماس با آن‌ها و هماهنگی، از طریق پیامک، واتس اپ یا پست الکترونیک ارسال گردید و تعداد ۱۶۱ پرسشنامه کامل جمع‌آوری گردید. نتایج حاصل از پرسشنامه، گردآوری شد و برای بررسی داده‌ها از مدل سازی معادلات ساختاری و تحلیل عاملی تاییدی مرتبه دوم در نرم‌افزار پی ال اس استفاده گردید. وجود متغیرهای پنهان (مکنون) مرتبه اول و دوم، حجم نمونه اندک، داده‌های غیرنرمال و قدرت پیش‌بینی مناسب از مهم‌ترین دلایل استفاده از پی ال اس می‌باشد. مدل‌سازی معادلات ساختاری روشی مناسب برای بررسی و تشریح روابط میان متغیرهای پنهانی است که توسط متغیرهای آشکار سنجیده شده‌اند. این معادلات همه روابط میان سازه‌هایی (متغیرهای مکنون) که در تحلیل وجود دارند، را ترسیم می‌کند. سازه‌ها همان عناصر غیرقابل بررسی یا مکنون (پنهان) هستند که با یک یا چند متغیر مشاهده شده (شاخص یا پرسش‌های پرسشنامه) می‌توان آن‌ها را تعریف نمود. پس از ساخت مدل، برازش (مناسب بودن) آن بر اساس داده‌هایی که نمونه آماری در پاسخ به پرسش‌های ابزار اندازه‌گیری (متغیرهای آشکار) داده‌اند، بررسی می‌شود. جهت تحلیل، کلیه متغیرهای مشاهده شده (پرسش‌های پرسشنامه) در سه سازه مرتبه اول "صورت‌های مالی و گزارش حسابرسی"، "مدیریت" و "شرکت"، طبقه‌بندی گردید و در نهایت سازه مرتبه دوم، "گزارشگری مالی جسورانه" می‌باشد. مرتبه متغیرها به فاصله آن‌ها از شاخص‌ها (پرسش‌های پرسشنامه) اشاره دارد. صورت‌های مالی و گزارش حسابرسی، مدیریت و شرکت، ابعاد سازه‌ی اصلی (گزارشگری مالی جسورانه) هستند و به این دلیل که درست بعد از شاخص‌ها (پرسش‌های) رسم می‌شوند، متغیرهای پنهان مرتبه اول نام می‌گیرند. سازه گزارشگری مالی جسورانه از آنجایی که بعد از ابعاد رسم می‌شود، متغیر پنهان مرتبه دوم نام می‌گیرد. جهت سهولت در تحلیل به هر یک از پرسش‌های پرسشنامه، برچسبی داده شد که در جدول زیر ارائه شده است.

1. Financial Statements & Auditing report (FS)
2. Management (M)
3. Firm (F)

جدول ۲. سازه‌های مرتبه اول متغیرهای مشاهده شده

سازه‌های مرتبه اول	متغیرهای مشاهده شده (پرسش‌های پرسشنامه)	برچسب‌های ارائه شده به هر یک از پرسش‌های پرسشنامه
صورت‌های مالی و گزارش حسابداری	پرسش ۱	وجود تحریف در گزارشگری مالی جسورانه
	پرسش ۲	تحریف‌های برطرف نشده در سال‌های مختلف
	پرسش ۴	ذخیره نگرفتن یا به اندازه کافی شناسایی نکردن
	پرسش ۵	وجود تعدیلات سنواتی منفی
	پرسش ۷	تغییرات غیرعادی و فاحش در فروش
مدیریت	پرسش ۳	تقلب در صورت‌های مالی
	پرسش ۶	تفاوت EPS واقعی و پیش‌بینی شده
	پرسش ۸	تغییر مداوم هیئت مدیره
شرکت	پرسش ۱۰	پاداش مدیران
	پرسش ۹	تولید کالاهای غیراساسی
	پرسش ۱۱	شرکت‌های انحصاری

همانطور که در بخش فوق، ذکر شد، در این مقاله فرضیه وجود ندارد و صرفاً پرسش مطرح شده است. برای آزمون پرسش پژوهش، از الگوریتم تحلیل مدل‌ها در پی ال اس استفاده شد و تحلیل‌ها در دو مرحله اصلی "بررسی مدل" و سپس "آزمودن پرسش پژوهش" انجام گردید.

یافته‌های پژوهش

برای ارزیابی مدل‌های معادلات ساختاری و بررسی مدل در نرم‌افزار پی ال اس، سه قسمت تحت پوشش قرار می‌گیرد: (۱) بخش مدل‌های اندازه‌گیری (۲) بخش ساختاری و (۳) بخش مدل کلی (اندازه‌گیری و ساختاری). به این صورت که ابتدا از صحت روابط موجود در مدل‌های اندازه‌گیری اطمینان حاصل کرده و سپس روابط موجود در بخش ساختاری بررسی و تفسیر می‌شود. در نهایت مدل کلی مورد بررسی قرار می‌گیرد. آمار توصیفی پاسخ‌دهندگان به صورت زیر می‌باشد:

جدول ۳. آمار توصیفی پاسخ‌دهندگان

تعداد	شرح	تعداد	شرح
۹	۲۵ تا ۳۵ سال	۲	زن
۶۰	۳۶ تا ۴۵ سال	۱۵۹	مرد
۵۹	۴۶ تا ۵۵ سال	۳۳	تحلیل‌گر مالی
۳۳	بالتر از ۵۵ سال	۱۴	عضو هیئت مدیره شرکت بورسی
۲۳	کارشناسی	۲۲	حسابدار رسمی
۹۸	کارشناسی ارشد	۱۸	استاد حسابداری
۴۰	دکتری	۷۴	سایر

همان‌طور كه جدول ۳ نشان مى‌دهد بخش قابل توجهى از پاسخ‌دهنده‌ها، مردها مى‌باشند. هم‌چنين مدرک تحصيلى بيشتر پاسخ‌دهنده‌ها كارشناسى ارشد است. عمده پاسخ‌دهنده‌ها داراى سن بالای ۳۵ سال بودند. حداقل ۲۰ درصد از اعضاى انجمن مديران مالى به عنوان تحليل‌گر مالى، ۹ درصد از آن‌ها به عنوان عضوى در هيئت مديره شركت‌هاى بورسى، ۱۴ درصد به عنوان حسابدار رسمى، ۱۱ درصد به عنوان استاد حسابدارى و ۴۶ درصد در ساير مشاغل نيز فعاليت دارند.

مدل‌هاى اندازه‌گيرى

برای بررسی مدل‌هاى اندازه‌گيرى، از معيارهاى پاىايى، روايى همگرا و واگرا استفاده مى‌شود.

الف) پاىايى: برای بررسی پاىايى مدل‌هاى اندازه‌گيرى، از پاىايى تركيبى^۱ و ضرايب بارهاى عاملى استفاده مى‌شود. در صورتى كه معيار پاىايى تركيبى برای هر سازه بالاتر از ۰/۷ (نانلى، ۱۹۷۸) باشد نشان از پايدارى درونى مناسب برای مدل‌هاى اندازه‌گيرى دارد. بارهاى عاملى نيز از طريق محاسبه مقدار همبستگى شاخص‌هاى يك سازه با آن سازه محاسبه مى‌شوند كه اگر اين مقدار برابر و يا بيشتر از ۰/۴ (هالند، ۱۹۹۹) شود مويد اين مطلب است كه واريانس بين سازه و شاخص‌هاى آن از واريانس خطاى اندازه‌گيرى آن سازه بيشتر بوده و پاىايى در مورد آن مدل اندازه‌گيرى قابل قبول است.

ب) روايى همگرا: روايى همگرا^۲ نشان‌دهنده ميانگين واريانس بين هر سازه (همبستگى) با شاخص‌هاى خود است. مكنز و همكاران (۱۹۹۶) مقدار ۰/۴ به بالا را برای روايى همگرا كافي دانسته‌اند.

ج) روايى واگرا: ميزان رابطه يك سازه با شاخص‌هايش در مقايسه با رابطه آن سازه با ساير سازه‌ها است. فورنل و لاركر (۱۹۸۱) بيان مى‌كنند كه روايى واگرا وقتى در سطح قابل قبول است كه ميزان روايى همگرا برای هر سازه بيشتر از واريانس اشتراكى بين آن سازه و سازه‌هاى ديگر در مدل باشد.

ضرايب بارهاى عاملى و خروجى روايى همگرا و پاىايى تركيبى، در جداول زير نشان داده شده است:

1. Composite Reliability
2. Average Variance Extracted (AVE)

جدول ۴. ضرایب بارهای عاملی

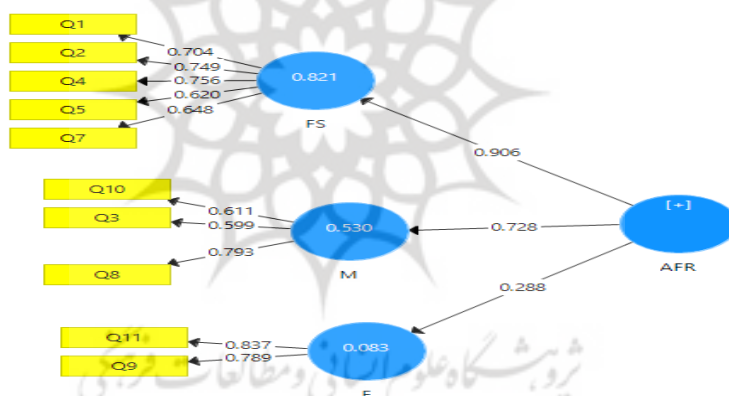
شرکت	مدیریت						صورت‌های مالی و گزارش حسابرسی				سازه
۱۱	۹	۱۰	۸	۶	۳	۷	۵	۴	۲	۱	پرسش‌ها
۰/۸۲۵	۰/۸۰۳	۰/۶۱۴	۰/۶۸۸	۰/۵۲۴	۰/۵۰۵	۰/۶۵۲	۰/۶۲۰	۰/۷۵۲	۰/۷۵۰	۰/۷۰۴	بارعاملی

همانطور که مشاهده می‌شود کلیه مقادیر بارهای عاملی بزرگتر از ۰/۴ می‌باشد.

جدول ۵. روایی همگرا و پایایی ترکیبی

پایایی ترکیبی	روایی همگرا	سازه
۰/۷۸۹	۰/۲۷۰	گزارشگری مالی جسورانه
۰/۷۹۷	۰/۶۶۳	شرکت
۰/۸۲۵	۰/۴۸۶	صورت‌های مالی و گزارش حسابرسی
۰/۶۷۵	۰/۳۴۵	مدیریت

با توجه به آنکه سازه مدیریت دارای روایی همگرا و پایایی ترکیبی مناسبی نمی‌باشد لذا یکی از پرسش‌های مربوط به آن سازه با بار عاملی پایین حذف می‌گردد. در این قسمت پرسش ۶ حذف گردیده و مجدد آزمون‌ها انجام شده و ضرایب بارهای عاملی به صورت زیر به دست می‌آید:

شکل ۱. ضرایب بارهای عاملی پس از حذف پرسش ۶

همان‌طور که مشاهده می‌شود پس از حذف پرسش ۶، ضرایب بارهای عاملی همه پرسش‌ها از ۰/۴ بیشتر گردید. یعنی واریانس بین سازه و شاخص‌های آن از واریانس خطای اندازه‌گیری آن سازه بیشتر بوده و پایایی در مورد آن مدل اندازه‌گیری، قابل قبول است. هم‌چنین از آنجایی که نرم‌افزار مقادیر روایی همگرا و پایایی ترکیبی را برای سازه مرتبه دوم و بالاتر نادرست محاسبه می‌نماید لذا باید این دو مقدار را برای سازه مرتبه دوم (گزارشگری

مالى جسورانه) به صورت دستى محاسبه نمود. مقدار روايى همگرا از طريق توان دوم بارهاى عاملى ابعاد سازه‌ها و مقدار پاايى تركيبى از طريق واريانس خطاى اندازه‌گيرى مربوط به سازه‌ها به دست مى‌آيد. روايى همگرا و پاايى تركيبى پس از حذف پرسش ۶ براى سازه‌هاى مرتبه اول و نيز محاسبه دستى اين دو معيار براى سازه مرتبه دوم در جدول زير ارائه شده است.

جدول ۶. روايى همگرا و پاايى تركيبى پس از حذف پرسش ۶

سازه	روايى همگرا	پاايى تركيبى
گزارشگري مالى جسورانه	۰/۴۷۷	۰/۷۰۲
شركت	۰/۶۶۲	۰/۷۹۷
صورت‌هاى مالى و گزارش حسابرسى	۰/۴۸۷	۰/۸۲۵
مديريت	۰/۴۵۴	۰/۷۱۰

همانطور كه مشاهده مى‌شود روايى همگراى كلييه سازه‌ها بالاتر از ۰/۴ و پاايى تركيبى بالاتر از ۰/۷ مى‌باشد. براى بررسى روايى واگرا از روش فورنل و لاركر (۱۹۸۱) استفاده مى‌شود. مقدار جذر روايى همگراى متغيرهاى مكنون كه در خانه‌هاى موجود در قطر اصلى ماتريس قرار گرفته‌اند، بايد از مقدار همبستگى ميان آن‌ها كه در خانه‌هاى زيرين و چپ قطر اصلى نمايش داده شده‌اند، بيشتر باشد.

جدول ۷. روايى واگرا پس از حذف پرسش ۶

سازه	شركت	صورت‌هاى مالى و گزارش حسابرسى	مديريت
شركت	۰/۸۱۴		
صورت‌هاى مالى و گزارش حسابرسى	۰/۰۵۹	۰/۶۹۷	
مديريت	۰/۲۰۹	۰/۴۰۹	۰/۶۷۴

نتايج جدول فوق نشان مى‌دهد روايى واگراى مدل در حد مناسبى است. به عبارت ديگر، در مدل، سازه‌ها با شاخص‌هاى خود نسبت به سازه‌هاى ديگر تعامل بيشترى دارد.

مدل ساختارى

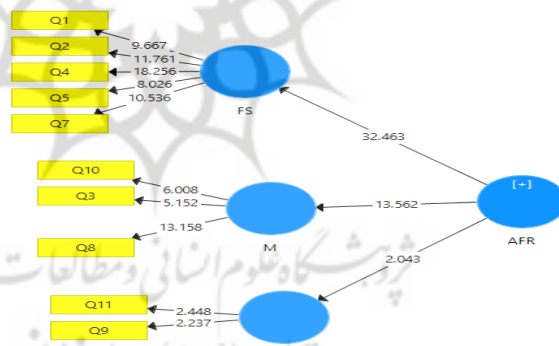
براى بررسى مدل ساختارى از معيارهاى زير استفاده مى‌شود (داورى و رضازاده، ۱۳۹۶):

الف) ضرايب معنادارى مسيرهاى مدل

در صورتى كه مقدار ضرايب معنادارى مسيرهاى مدل^۱ از ۱/۹۶ بيشتر شود، نشان از صحت رابطه بين سازه‌ها و در نتيجه تايد پرسش در سطح اطمينان ۹۵٪ است. هم‌چنين براى

1. Z (t-values)

- کنترل نمودن معناداری روابط بین هر پرسش و متغیر مربوطه (برازش مدل‌های اندازه‌گیری) می‌توان از آن استفاده نمود.
- (ب) معیار ضریب تعیین تعدیل شده^۱، معیاری است که برای متصل کردن بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل‌سازی معادلات ساختاری به کار می‌رود. سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی ضریب تعیین تعدیل شده در نظر گرفته می‌شود.
- (ج) معیار کیو دو^۲، قدرت پیش‌بینی مدل را مشخص می‌سازد و در صورتی که در مورد یک سازه درون‌زا ۰/۰۲ و ۰/۱۵ و ۰/۳۵ را کسب نماید، به ترتیب نشان از قدرت پیش‌بینی ضعیف، متوسط و قوی سازه را دارد.
- (د) معیار افزونگی^۳ از حاصلضرب مقادیر اشتراکی سازه‌ها در مقادیر ضریب تعیین تعدیل شده مربوط به آن‌ها به دست می‌آید. هرچه مقدار معیار افزونگی مربوط به سازه‌ها بیشتر باشد، بخش ساختاری مدل مناسب‌تر است. نتایج مربوط به بخش مدل ساختاری به صورت زیر می‌باشد:

شکل ۲. ضرایب معناداری مسیرهای مدل

1. R Squares or R²
۲. Stone-Guesser Criterion (Q2)
3. Redundancy (Red)

با توجه به شکل فوق، تمامی ضرایب معناداری Z از ۱/۹۶ بیشتر است که این امر معنادار بودن تمامی پرسش‌ها و روابط میان متغیرها را در سطح اطمینان ۹۵٪ نشان می‌دهد. مقدار ضریب تعیین مربوط به سازه صورت‌های مالی و گزارش حسابرسی، مدیریت و شرکت به ترتیب ۰/۸۲۱ و ۰/۵۳۰ و ۰/۰۸۳ می‌باشد. مقادیر ضریب تعیین تعدیل شده سازه‌ها به غیر از سازه شرکت، حکایت از برازش قوی مدل ساختاری دارد. جدول زیر، معیار کیو دو را برای هر یک از سازه‌ها نشان می‌دهد.

جدول ۸. معیار کیودو

سازه	مجموع مجذور خطاهای پیش-بینی ^۱	مجموع مجذور مشاهدات ^۲	معیار کیو ^۳
شرکت	۳۰۹/۶۹۱	۳۲۲/۰۰۰	۰/۰۳۸
صورت‌های مالی و گزارش حسابرسی	۵۱۰/۷۸۲	۸۰۵/۰۰۰	۰/۳۶۵
مدیریت	۳۷۷/۲۵۴	۴۸۳/۰۰۰	۰/۲۱۹

مقادیر کیو سازه‌ها به غیر از سازه شرکت، نشان از قدرت پیش‌بینی قوی مدل در خصوص سازه‌ها را دارد و مناسب بودن مدل ساختاری پژوهش را بار دیگر تایید می‌نماید. معیار افزونگی مربوط به سازه‌ها و میانگین آن‌ها نیز به صورت زیر می‌باشد:

جدول ۹. معیار افزونگی

سازه	معیار ضریب تعیین	مقادیر اشتراکی	معیار افزونگی
شرکت	۰/۰۸۳	۰/۶۶۱	۰/۰۵۵
صورت‌های مالی و گزارش حسابرسی	۰/۸۲۱	۰/۴۸۶	۰/۳۹۹
مدیریت	۰/۵۳۰	۰/۴۵۳	۰/۲۴
میانگین	۰/۴۷۸	۰/۵۳۳	۰/۲۵۵

از معیار افزونگی در فرمول نکویی برازش استفاده می‌شود.

مدل کلی

مدل کلی شامل هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری می‌باشد و با تایید برازش آن، بررسی برازش در یک مدل، کامل می‌شود و تنها از یک معیار به نام نکویی برازش^۴ استفاده می‌شود. معیار نکویی برازش که توسط تننهاوس و همکاران (۲۰۰۴) مطرح گردید، بخش کلی

1. SSE
2. SSO
3. $Q^2 = (1 - SSE/SSO)$
4. GOF

مدل را کنترل می‌نماید و سه مقدار ۰/۰۱ و ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای آن در نظر گرفته شده است. معیار نکویی برازش از رابطه زیر به دست می‌آید:

$$GOF = \sqrt{\text{Communalities}} \times R^2 = ۰/۵۰۵$$

با توجه به حصول مقدار ۰/۵۰۵ برای نکویی برازش، برازش بسیار مناسب مدل کلی تایید می‌شود.

آزمودن پرسش پژوهش

پس از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری، مدل ساختاری و مدل کلی، پرسش پژوهش بررسی و آزمون می‌شود که شامل دو قسمت می‌باشد (داوری و رضازاده، ۱۳۹۶):

بررسی ضرایب معناداری مسیرهای مدل

در صورتی که ضرایب معناداری مسیرهای مدل بیشتر از ۱/۹۶ باشد، پرسش‌ها در سطح اطمینان ۹۵٪ تایید می‌شود.

بررسی ضرایب استاندارد شده بارهای عاملی

ضرایب معناداری مسیرهای مدل، تایید یارد پرسش‌ها و جهت روابط و اثرات (صحت روابط) را نشان می‌دهد در حالی که ضرایب بارهای عاملی، میزان تبیین شدن متغیرها و شدت رابطه بین سازه‌ها را می‌سنجد. همان‌طور که مشاهده شد کلیه بارهای عاملی بیشتر از ۰/۴ می‌باشد. با توجه به اطلاعات شکل ۱ و ۲ می‌توان نتیجه‌گیری نمود شاخص‌های گزارشگری مالی جسورانه از اعتبار کافی برخوردار بوده و الگوی نهایی از برازش مطلوبی برخوردار است. پس از حذف متغیر شماره ۶ (تفاوت سود خالص واقعی و پیش‌بینی شده هر سهم)، شاخص‌های تایید شده شامل تحریف، تحریف‌های برطرف نشده در سال‌های مختلف، عدم ذخیره‌گیری، تعدیلات سنواتی منفی، تغییرات غیرعادی و فاحش در فروش، تقلب، تغییر مداوم هیئت مدیره، پاداش مدیران، تولید کالاهای غیراساسی و نیز شرکت‌های انحصاری می‌باشد.

در بخش مربوط به "مدل اندازه‌گیری"، پایایی برای هر سازه بالاتر از ۰/۷ بود که نشان از پایداری درونی مناسب برای مدل‌های اندازه‌گیری دارد. روایی همگرا برای سازه‌ها بالاتر از ۰/۴ بود که نشان‌دهنده میانگین واریانس بین هر سازه (همبستگی) با شاخص‌های خود است. روایی واگرا که نشان‌دهنده میزان رابطه یک سازه با شاخص‌هایش در مقایسه با رابطه آن سازه با سایر

سازه‌ها است، در سطح قابل قبولی قرار گرفت. در بخش مربوط به "مدل ساختاری"، مقدار ضرایب معناداری مسیرهای مدل از ۱/۹۶ بیشتر گردید که نشان‌دهنده صحت رابطه بین سازه‌ها و در نتیجه تایید پرسش در سطح اطمینان ۹۵٪ است. مقادیر ضریب تعیین تعدیل شده که به عنوان معیاری برای متصل کردن بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل‌سازی معادلات ساختاری به کار می‌رود و برای کلیه سازه‌ها به غیر از سازه شرکت، حکایت از برازش قوی مدل ساختاری دارد. مقادیر کیودو سازه‌ها به غیر از سازه شرکت، نیز نشان از قدرت پیش‌بینی قوی مدل در خصوص سازه‌ها را دارد و برازش مناسب مدل ساختاری پژوهش را بار دیگر تایید می‌نماید. معیار افزونگی که از حاصلضرب مقادیر اشتراکی سازه‌ها در مقادیر ضریب تعیین تعدیل شده مربوط به آن‌ها به دست آمد در فرمول نکویی برازش استفاده گردید. در بخش "برازش مدل کلی" با توجه به حصول مقدار ۰/۵۰۵ برای نکویی برازش، مدل کلی تایید گردید.

در نهایت با تایید مقادیر ضرایب معناداری مسیرهای مدل و ضرایب استاندارد شده بارهای عاملی، اعتبار کلیه شاخص‌های گزارش‌های مالی جسورانه به استثنای شاخص شماره ۶ (تفاوت سود خالص واقعی و پیش‌بینی شده هر سهم) تایید گردید.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام پژوهش، شناسایی شاخص‌های گزارشگری مالی جسورانه از طریق مصاحبه با صاحب‌نظران حرفه حسابداری و حسابرسی و اعتبارسنجی آن‌ها از طریق تدوین و توزیع پرسشنامه بود. پس از آن، شاخص‌ها در سه سازه مرتبه اول "صورت‌های مالی و گزارش حسابرسی"، "مدیریت" و "شرکت" و در نهایت سازه مرتبه دوم "گزارشگری مالی جسورانه" طبقه‌بندی گردید و با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی مرتبه دوم و معادلات ساختاری در نرم‌افزار پی‌ال‌اس مورد بررسی قرار گرفت. پس از بررسی پایایی، روایی همگرا و واگرا در بخش مربوط به "مدل اندازه‌گیری"، ضرایب معناداری مسیرهای مدل، معیار ضریب تعیین تعدیل شده، معیار کیودو و معیار افزونگی در بخش مربوط به "مدل ساختاری" و بررسی معیار نکویی برازش در بخش "مدل کلی" و با تایید مقادیر ضرایب معناداری و ضرایب استاندارد شده بارهای عاملی، برازش مطلوب الگوی نهایی تایید گردید. در نهایت نتایج نشان داد شاخص‌های تحریف، تحریف‌های برطرف نشده در سال‌های مختلف، عدم ذخیره‌گیری، تعدیلات سنواتی منفی،

تغییرات غیرعادی و فاحش در فروش، تقلب، تغییر مداوم هیئت مدیره، پاداش مدیران، تولید کالاهای غیراساسی و نیز شرکت‌های انحصاری از اعتبار کافی برخوردار بوده و تایید گردید. در پژوهش‌های داخلی و خارجی انجام شده از شاخص‌های "تجدیدارائه"، "مدیریت سود"، "مدیریت سود افزایشی" و "متضاد محافظه‌کاری" استفاده گردید. برای مثال، راشماواتی و مارتانی (۲۰۱۷) در پژوهش خود از مدیریت سود افزایشی به عنوان شاخصی از جسورانه بودن گزارش‌ها استفاده نمودند و استدلال کرده‌اند که گزارش‌های مالی جسورانه به عنوان استفاده نادرست مدیران از اقلام تعهدی اختیاری جهت گزارش کردن درآمدهای مالی بالاتر می‌باشد. در حالی که عبدالمجید و همکاران (۲۰۱۳)، مدیریت سود و نه مدیریت سود افزایشی را معادل گزارش‌های مالی جسورانه در نظر گرفتند. از دیدگاه آن‌ها هرگونه استفاده مدیران از اقلام تعهدی اختیاری بیانگر مدیریت سود و در نتیجه جسورانه بودن گزارش‌ها است. یو و همکاران (۲۰۱۳)، گزارش‌های مالی جسورانه را به کارگیری درجه پایینی از محافظه‌کاری در گزارش‌های مالی می‌دانند لذا از متضاد محافظه‌کاری به عنوان شاخصی جهت بررسی جسورانه بودن گزارش‌ها استفاده نموده‌اند. پاتلی و پدرینی (۲۰۱۵) نیز گزارش‌های مالی جسورانه را گزارش‌هایی می‌دانند که در نهایت منجر به تجدیدارائه‌ها می‌شود لذا از تجدید ارائه به عنوان شاخصی از جسورانه بودن گزارش‌ها استفاده نمودند تا احتمال بی‌نظمی و نادرستی در گزارش‌ها مشخص شود. استدلال در خصوص شاخص‌های تایید شده در این پژوهش نیز به صورت زیر می‌باشد:

- وجود تحریف در گزارش‌های مالی جسورانه: جسورانه بودن به نوعی تخطی و عدم رعایت استانداردهای حسابداری مالی است. در صورت ارائه منصفانه، اطلاعات برای استفاده-کنندگان مفید می‌باشد، در صورتی که گزارش‌های جسورانه متضاد ارائه گزارش‌ها به صورت منصفانه است. موارد ذکر شده تعریفی از تحریف می‌باشد. منظور از تحریف‌های مدنظر، تحریف‌هایی است که مبلغ آن بالاتر از سطح اهمیت است، مهم بوده و مرتبط با محتوا و نه شکل ظاهری باشد.
- تحریف‌های برطرف نشده در سال‌های مختلف: تکرار تحریفی که مبلغ و عدد آن مشخص باشد و در سال‌های متوالی برطرف نشود نشانگر این است که مشکلی وجود داشته و مدیریت قصد اصلاح آن را ندارد و با این کار قصد افزایش سود به صورت غیرواقعی را دارد.

- ذخيره نگرفتن يا به اندازه كافى شناسايى نكردن: در برخى شركت‌ها جهت تسريع در شناسايى سود، ذخيره به قدر كافى شناسايى نمى‌شود و يا از طريق به تعويق انداختن برخى سندها و ثبت‌ها، سودها هموارسازى مى‌شود. مانند عدم ذخيره گيرى لازم توسط مديريت در خصوص دعاوى حقوقى. شناسايى نكردن ذخاير و يا تاخير در شناسايى آن، مصداق عدم رعايت استانداردهاى حسابدارى و نيز تحريف مى‌باشد.
- وجود تعديلات سنواتى منفى: اگر تعديلات سنواتى منفى بوده و اثر با اهميتى بر سود داشته باشد، اين موضوع مى‌تواند نشان‌دهنده افزايش درآمدها و کاهش هزينه‌ها و به طور كلى دستكارى اقلام تعهدى توسط مديريت باشد. براى مثال وجود مطالبات مربوط به چندين سال قبل و عدم وصول و عدم ذخيره گيرى مناسب در گزارش‌ها مصداقى از آن است.
- تغييرات غيرعادى و فاحش در فروش: افزايش چشم گير در "فروش" و "نسبت بهاى تمام شده به فروش" امسال نسبت به سال‌هاى گذشته مى‌تواند به عنوان نشانه‌اى از گزارش‌هاى جسورانه باشد. در برخى موارد، افزايش فروش منطقى و با دلایل توجيهى است. اما در برخى موارد افزايش غيرواقعى فروش بدون داشتن ظرفيت توليدى لازم در برخى صنايع وجود دارد.
- تقلب در صورت‌هاى مالى: از آن جايى كه گزارش‌هاى مالى جسورانه هدفمند است مى‌توان آن را معادل تقلب در نظر گرفت. در گزارش‌هاى جسورانه، بيان صادقانه وجود ندارد. برخى موضوعات پنهان و كتمان مى‌شود و برخى اطلاعات به صورت غيرواقعى و نادرست ارائه مى‌شود. گزارش‌هاى مالى جسورانه در جهت اهداف و منافع شخصى تهيه مى‌شود.
- تغيير مداوم هيئت مديره: در بسيارى از موارد، شركت‌هاى كه وضعيت مطلوب و عملكرد مالى مناسبى ندارند، اعضاى هيئت مديره از مديرعامل انتظار دارند كه وضعيت شركت را به نحو مطلوب نشان دهند تا استفاده كنندگان به خصوص سرمايه گذاران و وام‌دهندگان بر اساس اطلاعات مطلوب، تصميم گيرى نمايند. هم‌چنين انتظار مى‌رود كه به هر نحوى به مبلغ سود خالص پيش‌بيني شده هر سهم دست يافته و آن را در صورت‌هاى مالى نشان دهد. در بسيارى موارد در صورت عدم دستيابى به هدف فوق، مديرعامل بركنار مى‌شود و اين تغيير مداوم مى‌تواند كارآيى را نيز کاهش دهد.

- پاداش مدیران: در بسیاری از موارد، هدف از ارائه گزارش‌های مالی جسورانه، انگیزه‌های داخلی از جمله پاداش می‌باشد. مهم بودن پاداش مدیر به دلیل پذیرش تئوری نمایندگی و هم‌چنین با هدف مطلوب نشان دادن کارکرد می‌باشد. به دلیل تضاد منافع بین مدیران و مالکان و هم‌چنین افق کوتاه‌مدت، مدیران به دنبال افزایش سود و در نتیجه افزایش پاداش می‌باشند لذا اقدام به ارائه گزارش‌های مالی به صورت جسورانه می‌نمایند.

- تولید کالاهای غیراساسی: استدلال بر این است که در شرکت‌هایی که کالاهای اساسی (مانند روغن، شکر و ...) تولید می‌نمایند، احتمال ارائه گزارش‌های جسورانه توسط آن‌ها کم‌تر است زیرا اولاً نمی‌توانند آن را به هر قیمتی به فروش رسانند. ثانیاً در شرکت‌هایی که کالاهای اساسی تولید می‌شود، معمولاً اهرم‌های نظارتی و بازدارنده قوی مانند سازمان تعزیرات، سازمان بازرسی و ... وجود دارد. به این دلیل ارائه گزارش‌های جسورانه توسط آن‌ها معمولاً کاهش می‌یابد. در حالی که در شرکت‌هایی که کالاهای غیراساسی تولید می‌کنند، نظارت سازمان‌ها کم‌تر است لذا احتمال ارائه گزارش‌های جسورانه افزایش می‌یابد.

- تولید کالاهای انحصاری: از آنجایی که این شرکت‌های انحصاری تنها تولیدکننده نوع خاصی از کالاها هستند و رقابت در بازار آن‌ها وجود ندارد لذا کالاهای خود را با قیمت بالاتری به فروش رسانده و به نوعی در قیمت‌ها دستوری عمل می‌نمایند. وجود انحصار در عمل باعث به وجود آمدن انواع فسادها و رانت‌های دولتی و خصوصی می‌شود.

شاخص‌های به دست آمده و نتایج حاصل از پژوهش را می‌توان جهت بررسی جسورانه بودن گزارش‌های مالی در اختیار استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی به خصوص تحلیل‌گران مالی و اعضای هیئت مدیره شرکت‌های بورسی قرار داد. این پژوهش مانند بسیاری از پژوهش‌ها با برخی محدودیت‌ها مواجه بوده است از جمله اینکه داده‌های مورد استفاده از طریق پرسشنامه جمع‌آوری گردیده و بنابراین نتایج این پژوهش محدودیت‌های ذاتی حاکم بر پرسشنامه را دارند. پیشنهاد می‌شود شاخص‌های به دست آمده از مرحله مصاحبه با استفاده از روش تحلیل محتوا استخراج و ارائه شود. هم‌چنین می‌توان از طریق مصاحبه، عوامل موثر بر گزارشگری مالی جسورانه را نیز به دست آورده و به همراه سنجه‌ها از طریق گراند تئوری و مدل‌سازی معادلات ساختاری مورد بررسی قرار داد. هم‌چنین می‌توان ویژگی‌های شرکت را که بر گزارشگری مالی جسورانه موثر می‌باشد از پژوهش‌های داخلی و خارجی انجام شده استخراج نموده و اثر آن‌ها

را به تفکیک ویژگی‌های عملیاتی شرکت، ویژگی‌های راهبری شرکتی و ویژگی‌های حسابرسان مورد بررسی و مقایسه قرار داد. هم‌چنین علاوه بر اعضای انجمن مدیران مالی ایران، پرسشنامه بین اعضای هیئت علمی گروه‌های حسابداری و حسابرسان دانشگاه‌ها توزیع شده تا نظرات گروهی که در کارهای اجرایی مشغول به فعالیت می‌باشند با گروهی که در حوزه تئوری و آکادمیک مشغول می‌باشند با یکدیگر مقایسه شود.

منابع

- بشیری منش، نازنین؛ حاجی زاده، سعید قبادی. (۱۴۰۰). تاثیر سوگیری رفتار مدیران بر تصمیم‌گیری و کیفیت اطلاعات مالی، پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۱۲ (۴۳): ۱۹۵ - ۲۲۴.
- داوری، علی؛ رضازاده، آرش. (۱۳۹۶). مدل سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار PLS، انتشارات جهاد دانشگاهی، ۴: ۷۹ - ۱۰۰.
- علی احمدی، سعید؛ سروش یار، افسانه. (۱۳۹۵). ارزیابی نقش رویکردهای تدوین استانداردهای حسابداری و تخصص کاری حسابرس بر گزارشگری مالی متهورانه، حسابداری مالی، سال ۸ (۳۰): ۱۴۳ - ۱۶۱.
- قائمی، محمدحسین؛ کیانی، آیدین و مصطفی تقی زاده. (۱۳۹۳). محافظه کاری شرطی در گزارشگری مالی، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۲۱ (۴): ۴۷۱ - ۴۸۴.
- قدرتی زوارم، عباس؛ آذین فر، کاوه؛ نبوی چاشمی، سیدعلی و ایمان داداشی. (۱۳۹۸). سطح هورمون تستوسترون مدیرعامل و گزارشگری مالی متقلبان، پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۱۱ (۴۱): ۲۷ - ۴۶.
- کیوی، ریمون؛ لوک وان، کامپنهود. (۱۳۸۷). روش پژوهش در علوم اجتماعی، ترجمه نیک گهر، تهران: انتشارات توتیا. ۲۵۶ - ۲۶۰.
- Abdel-Meguid, A, Ahmed, A. and Ullman, S.(2013). Auditor independence, corporate governance and aggressive financial reporting: an empirical analysis. *Manage Gov*, 17: 283-307.
- aliahmadi, S, Soroushyar, A. (2016). Evaluation the role of Accounting Standards Setting Approaches and Auditor Expert on the Aggressive Financial Reporting. *Quarterly financial accounting*, 8 (30):143-161. (In Persian).
- Bashirimanesh, N, Hajizadeh, Z. and Ghobadi, S.(2022 Effects of Managers' Behavioral Bias on Decision Making and Financial Information Quality. *Empirical Research in Accounting*, 12(43): 195-224.
- Chen, E, Gavius, I. (2016). Unrealized earnings, dividends and reporting aggressiveness: an examination of firms' behavior in the era of fair value accounting. *Accounting and Finance*, 56, 217-250.
- davari, A, Rezazadeh, A. (2017). Structural equation modeling with PLS. *jahad daneshgahi Publication*, 4:79-100. (In Persian).
- Fornell, C, & Larkers, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, 39-50.
- Frank, M. M., L. Lynch., S.O. Rego and R. Zhao. (2018). Are corporate Risk-Taking Practices Indicative of Aggressive Reporting Practices. *American Accounting Association*, 1, 31-55.
- ghaemi, M., kiani, A & taghizadeh, M. (2014). Conditional conservatism in financial reporting. *Accounting and Auditing Review Journal*, 21(4), 471-484. (In Persian).

- Ghodrati Zoeram, A., Azinfar, A., Nabavi Chashmi, A. and Dadashi, I (2021). Chief Executive Officer's (CEO) Testosterone Level and Fraudulent Financial Reporting. *Empirical Research In Accounting*, 21(4), 471-484. (In Persian).
- Hulland, J. (1999). Use of partial least squares (PLS), in *strategic management journal*, 20(2), 195-204.
- Mackenzie, S. B. , Podsakoff, P. M. , & Jarvis, C. B. (1996). The problem of measurement model misspecification in behavioral and organizational research and some recommended solutions. *Journal of Applied Psychology*, 90(4), 710-730.
- Nunnally, J. (1978). *Psychometric theory*, 2nd Edh. New York: McGraw-Hill.
- Patelli, L., & Perini, M. (2015). Is Tone at the Top Associated with Financial Reporting Aggressiveness? *Journal Bus Ethics*, 126, 3-19.
- Quivy, R, Lukeone, C. (2008). *Manuel de recherche en sciences sociales*. Translated by nigozar Tehran: *Totia Publication*. 256-260. (In Persian).
- Rachmawati, N. A., & Martani, D. (2017). Book-Tax Conformity Level on the Relationship between Tax Reporting Aggressiveness and Financial Reporting Aggressiveness. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 11, 86-101.
- Teddlie, C. & Tashakkori, A. (2009). *Foundations of mixed methods research: integrating quantitative and qualitative techniques in the social and behavioral sciences*. London.
- Tenenhaus, M., Amato, S. , & Esposito Vinzi, V. (2004). A global goodness-of-fit index for PLS structural equation modeling. In *Proceedings of the XLII SI scientific meeting*. 739-742.
- Yu, Z., L. Li, G. Tian, H. Zhang. (2013). Aggressive reporting, investor protection and stock price in formativeness: evidence from Chinese firms. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 22(2): PP. 71-85.

COPYRIGHTS

This is an open access article under the CC BY-NC-ND 4.0 license.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی